

T.C

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

RESİM BÖLÜMÜ

LİSANS BİTİRME TEZİ

TÜRK İSLAM SANATLARINDA GEOMETRİK FORMLAR

HAZIRLAYAN

SİNAN CAN AKSOY

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. MUHAMMET TATAR

MUŞ 2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
RESİMLER DİZİNİ.....	2
ÖNSÖZ.....	3
ÖZET.....	4
GİRİŞ.....	5
1.BÖLÜM.....	6
1.1. ARAŞTIRMA RAPORU.....	6
1.1.1. İSLAM GELENEĞİNDE GEOMETRİ.....	6
Mukarnas nedir, tekniği ve İslami mimarideki önemi nedir?.....	9
Büyük Selçukluda İslam sanatı ve eserleri.....	11
1.1.2 TÜRK İSLAM SANATLARINDA GEOMETRİK FORMLARIN ÖNEMİ.....	15
1.1.3 TÜRK İSLAM SANATLARINDA SEMBOLLER NEYİ TEMSİL EDER VE NERELERDE KULLANILIR.....	17
Türklerde süsleme sanatları.....	20
1.1.4 GEOMETRİK FORMLARIN TARİHİ.....	23
BÖLÜM 2.....	25
2.1 UYGULAMA RAPORU.....	25
2.1.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ BİÇİME YÖNELİK SAPTAMLAR VE SONUÇ.....	25
KAYNAKÇA.....	26

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1 Artuklu Sarayı'nın Kapısı	6
Resim 2 Kahire Salih Talai Cami	7
Resim 3 İran Şiraz Camii.....	8
Resim 4 Mukarnas	11
Resim 5 Kandil	12
Resim 6 Tepsi Buhurdan	13
Resim 7 Tunç Buhurdan.....	14
Resim 8 Geometrik form örneği	15
Resim 9 Geometrik form örneği	16
Resim 10 Swastika	17
Resim 11 Dış Cephe Gamalı	18
Resim 12 Dış Cephe Gamalı	18
Resim 13 Camide Gamalı	19
Resim 14 Çarkıfelek	19
Resim 15 Gamalı Haç	20
Resim 16 Mezarlarda Gamalı.....	20
Resim 17 Öklitin bilinen en eski geometri çizimi.....	24

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması eski Türk İslam topluluklarında olan geometrik formları, önemini, tarihini anlatmaktadır. Tez içinde geometrinin babası olan öklite de yer verildi, çeşitli mimari yapılarda yapılan geometrik formların nedeni ve hangi tür motifler kullanıldı bunlara da yer verildi.

Bu ödev süresince bana yol gösteren ve başka konularda yardımını esirgemeyen saygı değer MUHAMMED TATAR atölye hocama teşekkürlerimi borç bilirim.

SİNAN CAN AKSOY

MUŞ/2023

ÖZET

Türk İslam sanatlarında geometrik formlar genel olarak mimari yapılarda görülür ve bu yapılara çeşitli formlar, desenler ve biçimler çizilmiştir. Geometrik formlar mimari yapılar haricinde insan anatomisinde bile şekillenir. Geometrinin babası diye bildiğimiz öklit geometri hakkında çok büyük titizlik ile 13 ciltlik çalışmalar yapmıştır.

Geometri de daire teklik, birlik ve sonsuzluğu temsil eder. Mukarnas tekniğinin İslam sanatlarında ki yeri ve önemi büyüktür.

Anahtar Kelimeler: Geometrik formlar, Türk İslam Sanatları,

GİRİŞ

Türk İslam sanatlarında daire formu tekliği temsil eder. Nedeni ise tek tanrıcılıktır. Geometrik formların var oluşu ise evrenin sonsuzluğunu ve tanrının tek olduğunu vurgulamaktır.

Bazı mimari yapılarda ise bitkisel formlar yapılmıştır. Bitkisel formların ilkeleri şöyledir; form, doku, renk, sadelik, değişkenlik, vurgu, denge, sıra, ölçek olarak belirtilmektedir.

Bitkisel formlar dirilmeyi ve öbür dünyadaki hayatı temsil eder. Yaprak, sarmaşık yapraklar, gül, zambak, sümbül, çiçek sütunları, ç,çek kordonları ve top çiçekler mimari süslemelerinde kullanılmıştır. Büyük Selçuklu dönemine ait eserlerde görülen geometrik formlar, eserler yapılırken o dönemki bölgede hangi devlet var ise o devletlerden ve haçlılardan esinlenilerek yapıldığını görürüz.

BÖLÜM 2

2.1 UYGULAMA RAPORU

2.1.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ BİÇİME YÖNELİK SAPTAMLAR VE SONUÇ

Bu projeyi seçme amacım geometrik formların önemini günümüzde bile yaşatmaktır. Yaşadığım şehirde bile eski Türk İslam sanatlarından kalan geometrik formlar zamanla umarsızca yapılan planlamalar sonucu adeta tarihten bilerek siliniyor. Sanat bakımından ne kadar zengin olduğumuzun milletçe farkında değiliz kendimce araştırmalar yaparak nerelerde hangi motifler ne amaçla kullanılmış az da olsa öğrendim bu kadar zengin mimariye ve geleneksel el işçiliğine sahipken bu kadar umarsız davranmamız bir muammadır. Projeye başlarken kendi şehrimdeki yapılara işlenen geometrik formları zamanında ne tür formlar desenler çizilmiş bunları araştırıp yola çıktım.

KAYNAKÇA

<https://www.hemel.com.tr/mukarnas-teknigi>

<https://www.fikriyat.com/tarih/2018/02/16/buyuk-selcuklu-devletinde-islam-sanati>